

N&M BULLETIN & MILJØ

Ozonmøte – suksess eller fiasko?

side 3

Tilbud om svovelsrens på Kola

side 4

NNV med i Friends of the Earth

side 5

Nytt olje- forsøk i Arktis

side 6

Miljøforsker: Norsk selv- bilde for fall

side 7

Norge får bytte ozonkvoter

KØBENHAVN: Norge fikk under ozonforhandlingene i København i forrige uke gjennomslag for å kunne låne HKFK-kvoter fra andre land, hvis vårt forbruk blir for høyt. Dette er første gang at kvoteordninger blir brukt i internasjonale miljøavtaler. Samtidig er Norge det eneste land i Norden som ikke har planer om strengere regulering av HKFK enn det som ble vedtatt i København.

JON KNUT BERG

HKFK brukes i økende grad som erstatningsstoff til KFK i kjølebransjen. Men også HKFK bidrar til nedbrytningen av ozonlaget, om enn i mindre grad enn KFK. Greenpeace mener at HKFK-målet fra København om å tillate produksjon fram til 2030 fører til at hele gevinsten med å framskynde utfasingen av KFK til 1996 blir spist opp.

Under ozonforhandlingene ble det vedtatt at Norge og Singapore kunne bytte HKFK-kvoter med andre land hvis bruken kommer over et visst nivå i 1996. Forutsetningen er at totalbruken i de landene som bytter kvoter ikke overstiger dette nivået. Dette innebærer for eksempel at hvis Sverige bruker mindre HKFK i 1996 enn det som er tillatt, og Norge bruker mer, kan Norge overføre det overskytende forbruket på Sveriges regnskap. Det er ikke avgjort om Norge vil måtte betale for en slik bytteordning.

Bakgrunnen for at Norge og Singapore fikk denne ordningen, var at reguleringen av HKFK i 1996 er gjort avhengig av KFK-bruken i 1989. Da hadde de to landene redusert KFK-bruken så mye at deres HKFK-bruk i framtiden ville måtte bli en del mindre enn det

andre i-land får tillatelse til. Det var bare Norge og Singapore som kom under den KFK-grensen i 1989 som ble satt som forutsetning for å kunne bruke kvotebyttingen.

Ikke eget HKFK-mål

Etter ozonkonferansen sa miljøvernminister Thorbjørn Berntsen til N&M Bulletin at det ikke er planer om en mer ambisøs målsetting for HKFK i Norge enn det som ble vedtatt i København. Det vil si 99,5 prosents reduksjon innen år 2020, og endelig forbud i 2030.

– Dette er ikke så svære greier for oss, sa Berntsen.

Årsforbruket av HKFK i Norge er mellom 800 og 1000 tonn, i Danmark er det på 900 tonn, mens verdensforbruket ligger på 214 000 tonn, ifølge Friends of the Earth.

Berntsen åpnet imidlertid for at det kan bli brukt avgifter på ozonnedbrytende stoffer i Norge i framtiden.

Forbudt i år 2000

Både Danmark og Sverige vil forby all bruk av HKFK innen år 2000. I det danske miljøverndepartementet får N&M Bulletin opplyst at miljøvernminister Per Stig Møller vil foreslå at Danmark forbyr all bruk av HKFK innen år 2000, uten at det skal være noen unntak for eksempel kjøleindustrien.

Også den svenske miljøvernministeren Olof Johanson vil foreslå å forby HKFK etter år 2000 i Sverige, uten unntak. I mellomtiden blir det antakeligvis en avgift på 300 kroner per kilo HKFK, noe som tilsvarer det dobbelte av innkjøpsprisen.

Den finske miljøvernministeren Sirpa Pietikäinen har også foreslått strengere regulering av HKFK enn det som ble vedtatt i København. Forslaget går ut på at HKFK blir forbudt allerede neste år, men HKFK-bruk i kjøleindustrien og i isolering er unntatt på ubestemt tid.

Ingen metylbromid-forbud

Berntsen opplyste også i København at det ikke finnes noen planer om en egen norsk målsetting i forhold til metylbromid. Det eneste som ble oppnådd i København, var en fastfrysing av forbruket i 1996 på 1991-nivå.

Metylbromid brukes i Norge til desinfeksjon for å få bort skadedyr. Bruksområdene er blant annet kirker, møller, lagerbygg og møbler. Årlig brukes det mellom fem og ti tonn, ifølge firmaene Anticimex og Rentokil i Oslo. Verdensforbruket i 1990 var på hele 63.000 tonn, ifølge Friends of the Earth.

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka Telefon: (02) 71 55 20
0505 Oslo 5 Telefax: (02) 71 56 40
Bankgiro: 1720.05.00717 Annonser: (02) 71 92 20
Postgiro: 5 09 46 02 Produksjon:
Ansv. red.: Gunnar Bolstad GPG Sats & Trykk as, Oslo

Kjemisk ozonjubil

«Vi har samarbeidet tett med den amerikanske regjeringen. Vi sa til regjeringen at vi ville hjelpe den med å nå miljømålene, hvis den ville hjelpe oss med økonomien. Fra den synsvinkel mener jeg at avtalen er en stor suksess.»

Det sa en lobbyist fra den kjemiske industrien i USA etter at ozonforhandlingene i København var sluttført i forrige uke. Og han var nok ikke den eneste industrirepresentanten som smilte da avtalen var undertegnet.

Israel er en storprodusent og -forbruker av det sterkt ozonødeleggende stoffet metylbromid, og landets delegater bidro til at ethvert reduksjonsforslag ble blokkert. Selv ikke en uforpliktende formulering om å redusere metylbromid en gang i framtiden ville israelerne være med på.

Midt under forhandlingene i København satte plutselig de franske delegatene bremsene på i spørsmålet om det ozonnedbrytende stoffet HKFK. Greenpeace kan fortelle at verdens største HKFK-fabrikk ligger i Frankrike. Staten eier 51 prosent.

Også i Norge er det sterke økonomiske interesser for fortsatt HKFK-bruk. Derfor var det ikke rart at Norge hadde et lavere ambisjonsnivå i forhold til HKFK enn det for eksempel EF og UNEP opprinnelig hadde. Dessuten fikk Norge gjennomslag for å slippe å begrense HKFK-forbruket fram mot år 2000, slik andre i-land må. Med dette har Norge blitt et unntaksland. Norge er ikke lenger interessert i å lede miljøfeltet, å rydde vei, å gå inn for de mest radikale miljømålene. Det er nye tider, og miljøinteressen selv i Norge dabbet av.

Det er ikke nytt eller oppsiktsvekkende at økonomiske interesser hersker. Men når det gjelder ozonlaget, skulle man tro at verden hadde lært. At svekkelsen av ozonlaget kan få betydelige økonomiske konsekvenser ved for eksempel reduserte avlinger. Og at industrien omstiller seg forbausende raskt når et forbud mot et stoff først er vedtatt. Det har reguleringene av KFK allerede vist.

Mye ble oppnådd i København. Målene om KFK og haloner er sterke. U-landene ble tilfredse med finansieringen av ny ozonvennlig teknologi. Men en viktig rest gjenstår. Det er ikke et godt tegn at industrien som produserer ozonnedbrytende stoffer karakteriserer ozonforhandlingene som en suksess.

Jon Knut Berg

Mister medlemmer – satser lokalt

Medlemstallet i Naturvernforbundet har gått tilbake med 4,4 prosent i løpet av det siste året. – Interessen for miljøvern er generelt svekket, men vi er i ferd med å bygge opp våre lokallag, som er fundamentet for ny medlemsverving, sier organisasjonssjef Jan Vevatne i Naturvernforbundet.

ANDERS GJESVIK

Naturvernforbundet har nå snaut 38.000 medlemmer, en nedgang på drøyt 1700 siden i fjor. De gamle medlemmene er fortsatt trofaste, det er rekrutteringen som svikter. Bare fire fylker har hatt en medlemsøkning fra i fjor. Det er Buskerud, Finnmark, Aust-Agder og Sør-Trøndelag.

Tar selvkritikk

– Undersøkelsen Norsk Monitor viser at interessen for miljøvern er avtakende. Vi må ta selvkritikk fordi vi har vært for faglig orientert og for lite opplyst av å være en medlemsorganisasjon, sier Vevatne.

Men Naturvernforbundet er i gang med flere tiltak for å få fart på vervingen. Det satses lokalt og på spesielt utvalgte grupper i befolkningen. Målet er at Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Blekkulf skal ha tilsammen 100.000 medlemmer i 1995. Det vil være en økning på vel 50 prosent.

Flere lokallag

– I løpet av det siste året har vi satset lokalt. Lokallagene er

fundamentet for vervingen. De kan peke på de lokale miljøproblemene og vise folk hva som kan gjøres for å løse dem. De fleste engasjerer seg lettere i nærmiljøet sitt enn i globale miljøproblemer, sier Vevatne.

Naturvernforbundet har fått 11 nye lokallag siden i fjor, og har nå tilsammen 143 lokallag. Ytterligere fem er i startgropa. Antall fylkessekretærer er doblet. 14 fylkeslag har nå egen sekretær. De tilfyllte har i løpet av året blitt skolert i mediakontakt. Neste år blir sekretariatet styrket med ett årsverk for å arbeide med verving både lokalt og sentralt. Det satses på venneverving, verving tilknyttet aksjoner og telefonverving i lokalmiljøet.

Utvalgte grupper

Naturvernforbundet sentralt vil satse på utvalgte grupper, der det er grunn til å tro at miljøinteressen er høy. Det kan for eksempel være andre organisasjoner eller spesielle klubber.

– Vår erfaring er at vanlige annonser gir liten uttelling. Det er nødvendig å satse på spesielt utvalgte grupper, sier Vevatne.

Miljøpris til NNV

Ford Motor Norge AS har gitt miljøvernprisen 1992 til Naturvernforbundet for et europeisk skoleprosjekt mot sur nedbør. Prisen er på 50.000 kroner.

«Air Pollution Project Europa» aktiviserer 120 000 skole-

lever i 12 land i arbeidet mot sur nedbør. Prosjektleder Knut Smedsvig vil motta prisen på vegne av Naturvernforbundet. Prosjektet vil også delta i den europeiske finalen for Coservation Award.

Ozonmøte – suksess eller fiasko?

KØBENHAVN: Ozonforhandlingene i København i forrige uke var en suksess, ifølge lederen av FNs Miljøprogram (UNEP), Mostafa K. Tolba. Miljøorganisasjonene mener derimot at det nå er gitt grønt lys for å fortsette ødeleggelsen av ozonlaget.

JON KNUT BERG

Avtalen utsetter befolkningen for en uakseptabel og unødendig risiko i minst to tiår til, mener Friends of the Earth (FoE). Greenpeace mener at regjeringene tilgodeså den kjemiske industrien og overså vitenskapelige anbefalinger.

UNEP-lederens vurdering av forhandlingene er imidlertid at det som ble oppnådd her, er den sterkeste globale miljølovgivning som noensinne er vedtatt.

Begge parter har på sett og vis rett i sine påstander. På den ene siden ble det gjort store framskritt for stoffene haloner og klorfluorkarbone (KFK), mens det som ble oppnådd for stoffene metylbromid og HKFK er langt svakere.

Dette er noen av resultatene av forhandlingene mellom 74 land i København:

• KFK: 75 prosents reduksjon innen 1.1. 1994. Total utfasing innen 1.1. 1996, bortsett fra såkalt essensiell bruk. Det tidligere utfasingsmålet var år 2000.

• Haloner: Total utfasing innen 1.1. 1994, også her bortsett fra essensiell bruk. Det tidligere målet var år 2000.

• Metylbromid: Bruken fryses på 1991-nivå innen 1.1. 1995. Ingen reduksjoner ble vedtatt, bare en uforpliktende formulering om at det tas sikte på å komme fram til 25 prosents reduksjon innen år 2000 under neste forhandlingsmøte, som skal være i 1994.

• HKFK: Bruken fryses i 1.1. 1996 utfra nivået i 1989, pluss 3,1 prosent av den daværende KFK-bruken. Videre blir det 35 prosents reduksjon innen 2004, 65 prosent innen 2010, 90 prosent innen 2015, 99,5 prosent innen 2020 og 100 prosent innen 2030. UNEP foreslo opprinne-

lig full stans i 2005.

• I-landene skal betale inn 700 millioner kroner til et fond både i 1993 og 1994. Dette er et eget, permanent ozon-fond som skal finansiere introduksjon av ny teknologi i u-land for å redusere bruken av ozonnedbrytende stoffer. UNEP foreslo 3200 millioner kroner i perioden 1994 til 1997.

Alle reguleringene gjelder for i-landene. U-landene har fått ti års utsettelse for KFK og halon, mens de har fått unntak for HKFK og metylbromid fram til neste konferanse.

Gevinsten spises opp

Miljøorganisasjonene mener det er positivt at KFK- og halonbruken blir forbudt om få år. Men de mener at denne gevinsten blir spist opp ved at det tiltales bruk av metylbromid og HKFK i mange år framover.

Metylbromid brukes blant annet som plantevernmiddel. I 1991 var verdensproduksjonen på 63.000 tonn. I-landene står for 80 prosent av bruken. Metylbromid har en levetid på bare to år i atmosfæren, men stoffet er meget aggressivt mot ozonla-

get og har hittil stått for fem til ti prosent av den samlede ozonnedbrytingen. I forhandlingene var det særlig Israel som gikk mot en reduksjonsplan. Israel er en storprodusent av metylbromid.

Men i protokollen kom det med at metylbromid har en alvorlig effekt på ozonlaget (0,7 i ozonnedbrytende effekt), noe som fører til at USA vil forby stoffet ved århundreskiftet med bakgrunn i loven om ren luft fra 1990 (U.S. Clean Air Act).

HKFK har langt mindre betydning for ozonlaget enn KFK på lang sikt, men på kort sikt utgjør stoffet en vesentlig trussel. HKFK brukes blant annet i kjøleskap som erstatning for KFK. Electrolux mener at selskapet vil kunne produsere kjøleskap uten bruk av KFK eller HKFK i isoleringen i 1998. Greenpeace har allerede presentert et HKFK- og KFK-fritt kjøleskap, men problemet er at strømforbruket foreløpig er uakseptabelt høyt.

Gir få miljødata

Britiske selskaper kommer dårligst ut i en undersøkelse av hvor mye miljøinformasjon bedrifter i Storbritannia, USA og Canada gir. Årsrapportene og miljørapportene til de 300 største selskapene i de tre landene ble gransket i undersøkelsen, som konsulentfirmaet KPMG Peat Marwick sto bak.

– Mengden harde fakta og kvantitative data var svært lav i Storbritannia og Canada, men fire til seks ganger større i USA, heter det i rapporten.

Mer enn 40 prosent av de amerikanske firmaene ga opplysninger om hvor mye de bruker på miljøtiltak, mot 23 prosent av de britiske. Britiske selskaper var også dårligst til å sette konkrete mål for miljøforbedringer og til å bruke resirkulert papir (New Scientist)

Ozon-nett vurderes

atens forurensningstilsyn (SFT) og Statens institutt for strålehygiene (SIS) vurderer om det skal etableres et nettverk av målestasjoner for å registrere virkningen av uttynningen av ozonlaget i Norge. En avgjørelse om dette skal tas i mars neste år.

I mellomtiden er det bestemt at et nytt verdensomspennende datasenter for ultrafiolett stråling (UV-stråling) skal etableres i Canada. Datasenteret vil bli brukt til å lagre informasjon om UV-stråling fra målinger over hele verden. Gjennom denne informasjonen vil vitenskapsmenn bedre kunne kartlegge forholdet mellom ozonlaget og UV-stråling, heter det i en pressemelding fra den kanadiske regjeringen.

Rensing uten KFK

En norsk rensemaskin for kretskort som blant annet finnes i datamaskiner kan hjelpe industrien i utlandet med å slutte å bruke KFK, som bryter ned ozonlaget.

JON KNUT BERG

Rensemaskinen fra firmaet ConSolve i Slemmestad har allerede sørget for at så godt som all bruk av KFK som rensemiddel for kretskort i Norge er borte. Det vil si at Norges KFK-forbruk er redusert med 150 til 200 tonn siden 1990. KFK-forbruket i Norge var på 472 tonn i 1991.

Bedriften hadde en utstilling under ozonforhandlingene i København i forrige uke og tiltrakk seg interesserte delegater fra alle verdenshjørner. Denne

uken presenteres teknologien på en stor konferanse i Paris. Statens forurensningstilsyn (SFT) har bidratt med 425 000 kroner til utvikling av maskinen.

Det utenlandske markedet for rensemaskinen fra Røyken kan være stort. Årlig brukes det 5-7000 tonn KFK til rensning av kretskort på verdensbasis. Hvis alt dette erstattes ved hjelp av den norske maskinen, vil det bety hundre solgte maskiner. Hver maskin koster mellom en halv og to millioner kroner. Foreløpig er det imidlertid bare solgt én maskin til utlandet.

Tilbud om svovelrensning på Kola

En russisk-nordisk ekspertgruppe har anbefalt tre forskjellige løsninger for rensing av svovelutslippene fra Kolahalvøya. Løsningene skal innen 1. mars utarbeides til kommersielle tilbud. Russerne vil utlyse en internasjonal anbudsrunde, der også de nordiske tilbudene blir vurdert.

ANDERS GJESVIK

– Både bedriften og den russiske miljøvernministeren har nå et klart engasjement, og jeg har tro på at byggearbeidene for rensningen kan komme i gang i løpet av neste år, sier første-konsulent Per Antonsen i Miljøverndepartementet.

Nikkelverket på Kola er i elendig stand og 100 prosent av svovelet slippes ut. I dag ville det være vanskelig å finne forbrenningsteknologi som gir større utslipp enn fem prosent.

Norske og finske myndigheter har vært i dialog med russerne om å bedre rensningen siden 1990. I oktober ble en gruppe med eksperter fra Norge, Sverige, Finland og Russland enige om å anbefale tre

løsninger til ny teknologi ved nikkelverket. I forrige uke ble de nordiske og den russiske miljøvernministeren enige om å utarbeide løsningene til kommersielle tilbud. Tilbudene skal legges fram innen 1. mars. Russerne har sagt at de vil utlyse en internasjonal anbudsrunde, der også de nordiske tilbudene blir vurdert.

Elkem og SINTEF

Det er tre løsningene som nå skal utarbeides. Det finske tilbudet kommer fra Outokumpu, og er anslått å koste 600 millioner dollar. Russerne har tidligere sagt seg interessert i dette tilbudet hvis prisen kan halveres gjennom egeninnsats på arbeid og materialer. Det norske tilbudet kommer fra Elkem og Falconbridge, og er løselig anslått til 2 milliarder

kroner. Både det finske og det norske forslaget innebærer utskiftning av smelteovnene, og vil gi en renseffekt på omlag 95 prosent. Det tredje forslaget går ut på å bygge inn de eksisterende ovnene for å fange opp svovelgassen, og renseprosenten vil avhenge av hvor omfattende forbedring som utføres. Dette arbeidet kan utføres både av Outokumpu og Elkem/Falconbridge, men også av mange andre bedrifter.

I tillegg skal SINTEF utrede muligheten for å redusere svovelinnholdet i nikkelmalmen. Det er et tiltak som kan kombineres med alle de tre andre løsningene.

Reell forhandling

Norge har tilbudt russerne 300 millioner kroner i støtte til å gjennomføre rensningen. Sverige har ikke kommet med noe slikt tilbud. Finland vil tilby gunstige lån, forutsatt at russerne kjøper finsk teknologi.

– Norge knytter ikke sitt tilbud til kjøp av norsk teknologi, så lenge den er miljømessig forsvarlig, sier Antonsen.

Både Norge og Finland har uttrykt vilje til å bistå med en fullfinansiering. Dette vil trolig skje gjennom statsgarantier for et vestlig lån.

– Den dagen russerne setter seg ved forhandlingsbordet kan finansieringen konkretiseres. I to og et halvt år har vi tilbudt reelle forhandlinger, men russerne har ikke vært interessert. Men når de kommersielle tilbudene kan legges fram til våren har vi en reell forhandlings-situasjon, sier Antonsen.

Han omtaler nikkelverket som en pengemaskin som spytter ut vestlig valuta. Russerne har derfor stor interesse av at produksjonen ikke kollaps på grunn av nedbrutt teknologi. Anlegget er fra før krigen. I juli ramlet taket ned på den ene smelteovnen, og man unngikk med et nødsrik å stanse produksjonen. Både den politiske og økonomiske situasjonen i Russland gjør saken uklar, men det er bedriften selv som skal betale regningen for rensningen.

– Finnmarkinger overdriver trusselen

Miljøvernminister Thorbjørn Bernsten mener at flere finnmarkinger overdriver forurensningstrusselen fra Kolahalvøya, og dermed vanskeliggjør en løsning.

– De driver og overdramatiserer noe forferdelig mye der oppe, sier Berntsen.

ANDERS GJESVIK

På pressekonferansen der statsbudsjettet ble lagt fram, kom Bernsten inn på svovelforurensningen fra det russiske nikkelverket på Kolahalvøya. Svovelet skaper en forurensning som sprer seg inn i Sør-Varanger. Berntsen er svært kritisk til uttalelser fra personer og organisasjoner i Sør-Varanger om hvor omfattende miljøproblemet er, og at området blir ubeboelig.

– Det er bare tøys å si at de

må flytte, det er krisemaksimering over tid. Det er en usaklig påstand og det er lidderlig dumt at finnmarkinger som vet bedre sier slikt, sier Berntsen.

Han mener at de skarpe uttalelsene fra lokalbefolkningen gjør at norske myndigheter må komme med offentlig tilsvar som skader forhandlingene med russerne.

– Vi må gå ut og si at de overdriver. Etterpå skal vi forhandle med russerne som har hørt at vi sier dette. Fokus på egen person eller organisasjon ødelegger for de store løsningene, sier Berntsen.

Varaordføreren i Sør-Varanger, Kari Moan, reagerer skarpt på uttalelsene fra Berntsen.

– Antall rein på beite er redusert fra 1800 til 200 dyr fordi svovelet har svidd av lav og mose. Fisken i vannene og skogen er skadd. Forurensningen kommer mot oss med en kilometer i året. Er det rart om folk lurer på om det er noen framtid i Sør-Varanger. Nikkelverket ligger tre mil fra oss. Hvis det lå i Drammen, ville ikke Berntsen synes det var så greit å sitte i Oslo sentrum, sier Moan.

Ikke tillit

Moan mener at Berntsen har et problem hvis han ikke klarer å se sterke miljøorganisasjoner som en alliert. Hun har liten

tillit til myndighetens håndtering av både nikkelverket og atomkraftverket på Kolahalvøya.

– Vi opplever at vi ikke har noen særlig grunn til å stole på myndighetene. De har handlet med russerne i nesten tre år om en rensning ved nikkelverket, uten resultater. Da en norsk ekspertgruppe besøkte atomkraftverket, fikk vi beskjed om at vi kunne sove trygt. Tre måneder senere sa Utenriksdepartementet at Norge ønsket atomkraftverket stengt, sier hun.

Et enstemmig kommunestyre i Sør-Varanger har sammen med fylkesmann og fylkesordfører i Finnmark bedt om at norske myndigheter løfter problemet ved nikkelverket opp på statsministernivå.

NNV med i Friends of the Earth

Naturvernforbundet har blitt fullverdig medlem i det internasjonale miljønettverket Friends of the Earth.

– Vi ønsker å satse mer på internasjonalt arbeid, sier generalsekretær Dag Hareide. Seks land stemte mot Naturvernforbundets medlemskap på grunn av hvalstandpunktet.

ANDERS GJESVIK

Naturvernforbundet har blitt Friends of the Earth (FoE) Norway. FoE er et nettverk av 52 nasjonale, selvstendige miljøorganisasjoner. Organisasjonene samarbeider om kampanjer og utveksling av informasjon.

– Når vi kjemper en kamp mot Hydros PVC-produksjon, kan vi velge å knytte oss til en internasjonal PVC-kampanje

for å få større tyngde. Det er en modell som passer for Naturvernforbundet, i motsetning til Greenpeace og Verdens Naturfond som drives etter en konsernmodell der alle må innordne seg, sier Hareide.

Hareide mener at det er nødvendig å satse mer på det internasjonale arbeidet i miljøvernsjon.

– Vi er blitt mer bevisst på at våre motstandere er internasjonale, som de multinasjonale selskapene, EF, GATT og

Verdensbanken. Da er det nødvendig med internasjonal koordinering av miljøvernet. FoE er også nyttig fordi den har et meget godt nettverk i Øst-Europa, og sterke medlemsland i Øst-Asia og Latin-Amerika, sier Hareide.

Hvaldebatt

Naturvernforbundet har hatt et års prøvetid som assosiert medlem av FoE. Nå har organisasjonen fått fullverdig medlemskap med stemmerett. Det var 22 land som stemte for opptak som medlem, fire land var avholdende og seks land stemte i mot. Motstanden skyldes Naturvernforbundets åpne holdning til fangst av vågehval. FoE har som organisasjon et klart standpunkt mot all hval-

fangst, men mente at dette ikke hindret Naturvernforbundets medlemskap.

Dette punktet førte til en omfattende debatt på FoEs møte. FoE i England mente at den norske regjeringens vedtak om at hval kan fanges uten anbefaling fra Den internasjonale hvalfangstkommissjonen (IWC), kan undergrave respekten for internasjonale miljøavtaler. Japanerne mente at norsk hvalfangst gjør det vanskelig å skille mellom lovlig og ulovlig anskaffet hvalkjøtt i markedet. Irene har nettopp vedtatt en totalfredning av hval langs sine kyster, og var redd for at norsk fangst ville undergrave dette.

I El Salvador dreper forurensningen

– Miljøsituasjonen i El Salvador og i Norge er vesensforskjellig. Hos oss er ødeleggelsen av miljøet et sosialt problem, som tar livet av småbarn og maten fra folk, sier Ricard Navarro, leder for Friends of the Earth i El Salvador.

ANDERS GJESVIK

– De militære og geriljaen har iderskrevet en fredsavtale, men vi får ingen virkelig fred så lenge forurensningen dreper folket. Det ingen forskjell for et barn om det blir drept av en kule eller kolera, og folk vil slåss helt til de får nok vann og jord, sier Navarro.

Lederen for miljøorganisasjonen Cesta, Friends of the Earth i El Salvador, besøkte nylig Norge.

Navarro sier den europeiske bekymringen for drivhuseffekt og forurensning foreløpig er langt på vei en bekymring for hva som vil skje i framtida. I El Salvador føles miljøproblemer på kroppen i dag.

Dødelig luft

Statistikken fra barnesykehuset i hovedstaden San Salvador

viser at sykdom i luftveiene er den vanligste dødsårsaken for barn under fire år. Navarro sier at myndighetene ikke legger noen begrensning på utslippene fra biltrafikken og fabrikkene. Åtti prosent av landet er totalt avskoget på grunn av intensiv hogst. De skogløse områdene klarer ikke å holde på grunnvannet, som synker med en meter i året. Jordsmonnet er også avhengig av skogen, og i løpet av 25 år har erosjonen gitt halverte avlinger. Urenset kloakk brukes til å vanne avlingene, slik at grønnsakene blir forgiftet.

– El Salvador blir også brukt som dumpelass for de multinasjonale selskapenes giftige avfall. Sphere International fra Texas dumper kullavfall fullt av tungmetaller hos oss. I byggematerialet for veiene våre blander selskapene inn brukte pesticider, sier Navarro.

– I El Salvador er de store selskapene og regjeringen to sider av samme sak. Slik var det før, og slik er det nå. Den nye sivile regjeringen er bare opptatt av økonomisk vekst. Den tidligere geriljaen begynner å bli opptatt av økologi, og vi håper den blir representert i regjeringen etter neste valg, sier Navarro.

Han mener at de rike landene i nord også kan bidra, ved å stille klarere krav til økonomisk bistand er økologisk forsvarlig.

– I land som Norge er det for lite kunnskap om miljøproblemer i u-landene, og sammenhengen mellom miljø og utviklingen vektlegges for lite, sier Navarro.

Lite å verne

Hans egen miljøorganisasjon arbeider på tre hovedområder. De driver en teknisk skole der folk lærer å lage teknologi som utnytter miljøet på en bedre måte, som sykkelproduksjon og bedre kornmøller. De oppretter også økokommuner der organiseringen av samfunnet gjøres mer miljøvennlig. De bygger tørrlatriner uten avren-

ning og sørger for vannrensning. Organisasjonen driver også et prosjekt for omfattende beplantning av et stort fjellområde der skogen ble bombet bort under borgerkrigen.

– Vi har lite natur igjen å verne. For oss er det viktigste å bygge naturen opp igjen, sier Navarro.

Gjødsel dreper

Nederlandske bønder må redusere husdyrholdet med en firedel hvis landets skoger skal reddes, hevder gruppen Natur og Miljø. Nylig annonserte den nederlandske regjeringen at en tredel av landets skoger kan dø på grunn av tørke og forsurening av jordsmonnet. Forsuringen skyldes delvis utslipp fra industri og kjøretøyer, men hovedårsaken er ammoniakk fra husdyrgjødselen. (New Scientist)

Ny søknad om oljeutslipp i Arktis

Oljeselskapene har igjen søkt om tillatelse til å slippe ut olje i forsøksøyemed i Barentshavet. Været stoppet gjennomføringen av et liknende forsøk i år, men til våren ønsker selskapene å prøve på nytt.

RAGNHILD SVED

Det er tredje gang oljeselskapene gjennom NOFO (Norsk Oljevernforening For Operatørselskaper) søker Statens forurensningstilsyn om tillatelse til å slippe ut råolje i iskanten i Barentshavet. NOFO arbeider med å utvikle oljevernberedskap for arktiske farvann med tanke på framtidig boring i dis-

se strøkene, og utslippet er et ledd i dette arbeidet.

Avslag

Den første søknaden fra NOFO ble avslått. Da var den ønskede utslippsmengden 56 tonn, og det var planlagt å teste kontroversielle bekjempelsesmetoder som brenning og bruk

av kjemikalier. Neste søknad gjaldt 30 tonn olje, og de kontroversielle forsøkene var droppet. SFT sa ja, fartøy og forskere ble sendt nordover våren 1992, men været i området gjorde at forsøket ikke kunne gjennomføres.

Prøver igjen

Også den nye søknaden gjelder utslipp av 30 tonn råolje. Forsøket går ut på å undersøke oljens egenskaper, drift og spredning i isfylte farvann. Planen er at utslippet skal skje omlag 100

nautiske mil øst/nordøst av Bjørnøya. Dersom været eller andre forhold gjør at oljen ikke kan slippes ut her, vil andre posisjoner bli vurdert.

Søknaden har nå vært til høring. I midten av desember skal NOFO ha et møte med SFT hvor man skal gjennomgå høringsuttalelsene. NOFO vil dessuten orientere nærmere om hele prosjektet «Oljevern i nordlige og arktiske farvann». I begynnelsen av neste år vil SFT komme med et svar på søknaden.

Anmeldelser fører ikke fram

Naturvernforbundet i Narvik er frustrert over hvordan politikammeret i byen har behandlet flere anmeldelser fra laget. – Tiden går og ingenting skjer. Vi savner handling og aksjon fra politiets side, sier Siv Heidi Ruud, leder i NNV i Narvik.

RAGNHILD SVED

Laget i Narvik har i tre tilfeller anmeldt det de mener er ulovlig lagring av spesialavfall, uten resultat.

– Vi er indignerte og oppgitte. Det er ikke slik at vi anmelder i hytt og pine, tvert imot har anmeldelsene vært veloverveide og ved sterk mistanke om miljøkriminalitet, sier Siv Heidi Ruud, og minner om at Riksdavokaten har bedt om at miljøkriminalitet prioriteres.

Det som særlig opprører miljøvernerne i Narvik er at en fylling på Fagernes, like sør for byen, som de hadde mener inneholder nedgravd spesialavfall, etter anmeldelsen er overdekket med løsmasser. Kommunen har gitt Statens Vegvesen tillatelse til oppfylling av området før politiets etterforskning er avsluttet. Saken ble anmeldt i mai.

Kritikken fra Narvik-laget retter seg ikke bare mot politiet for det de mener er treg saksbehandling. Offentlige institusjoner har nærmest stått i kø for å vise miljøbevisstløshet, mener de.

– NSB som grunneier har et klart ansvar. Dessuten burde Narvik kommune som forurensningsmyndighet være opptatt av problemet med spesialavfall. I stedet opplever vi at kommunens byggesakskontor gir Vegvesenet tillatelse til å fylle opp området, sier Ruud.

Ikke henlagt

Politifullmektig Einar Stahl ved Narvik Politikammer sier til N&M Bulletin at ingen av de tre anmeldelsene er henlagt, men fortsatt under etterforsk-

ning. Han sier det er tatt prøver olje som fløt opp fra fyllingen på Fagernes for å finne ut hva den inneholder, men at det ennå ikke foreligger analyseresultater.

– Vi har prøvd å skaffe det nødvendige grunnlag for å finne ut hva slags forurensning det er snakk om og lokalisere eventuell ansvarshaver. Dette kan ta tid, men saken har ikke ligget død, sier Stahl.

Hva slags etterforskning politiet konkret har gjort bortsett fra prøvetaking, vil han ikke kommentere.

Stahl sier også at kommunen var orientert om at saken var under etterforskning før de ble gitt tillatelse til å fylle opp området.

Barsebäck-start utsatt

Atomkraftverket ved Barsebäck blir tidligst satt i drift igjen mot midten av desember. Sjeften for reaktorsikkerhetsavdelingen i det svenske atomtilsynet, Lennart Hammer, sier til Information at verket ikke blir åpnet før etter høringen som Miljøverndepartementet arrangerer i Stockholm 4. desember.

I sommer avslørte løsrevet isolasjonsmateriale at risikoen for en kjernenedsmeltning ved

svenske atomkraftverk var ti ganger større enn antatt i sikkerhetsanalysene. Hammer sier at Barsebäck ikke får tillatelse til å starte opp igjen før det grunnleggende spørsmålet om hvordan isolasjonsmaterialet oppfører seg i reaktorens kjølevannsbasseng er avklart. Hammer regner med at Barsebäck ville få tillatelse til å starte igjen et stykke ut i desember, men at flere spørsmål fortsatt er uavklarte.

– Norsk selvilde sprekker

– Det falske selvbildet vårt som verdensmestere i miljøvern står for fall, sier seniorforsker Helge Ole Bergesen. Han mener at norske myndigheter enten må prate mindre ute, eller handle mer hjemme.

– Vi kan ikke være pådriver i globale klimaspørsmål, samtidig som staten og næringslivet gjør sitt beste for å gjøre oss enda mer avhengige av olje, sier Bergesen til Dag og Tid.

Bergesen er seniorforsker ved Fridtjof Nansens Institutt. Han sier at det ikke bare er i klimaproblemet Norge møter seg selv i døra.

– Gjenbruk og resirkulering av papir og papirmasse øker i Europa, men med dagens struktur på trevareindustrien vår har den mye å tape på dette. Hvalfangsten er et eksempel på at selv bittesmå, kortsiktige økonomiske og politiske interesser får gjennomslag, sier Bergesen.

God plass til søppel

Bergesen peker på at det i europeisk målestokk fortsatt er «god

plass» til å fortsette forsøplingen og forurensningen i Norge. Samtidig står den råvareproduserende industrien spesielt sterkt i vår land. Industrien vil gjerne bruke «forsøplingsfortrinnet» mener Bergesen.

– Dette gir politiske konsekvenser. På kontinentet blir reduksjon av utslippene knyttet til bruk av best tilgjengelig teknologi. Norsk politikk er å knytte utslippene til resipienten, det vil si naturens evne til å ta i mot forurensning. Vi «tåler» mer. Det er klar økonomisk logikk i dette synet, men det gjør oss ikke akkurat til verdensmestere i miljøvern, sier Bergesen.

Sårbart regelverk

Bergesen tror at våre miljøinteresser er sterke nok til å hindre at Norge vil utvikle seg til

et av verdens største miljøsvin.

– Utviklingen er avhengig av hvor desperat kampen for arbeidsplassene blir. Det er et veldig press fra industrien for reduserte avgifter, rimeligere råvarer, lavere kraftpris og så videre, sier Bergesen.

Bergesen mener at det norske systemet for å få gjennomført miljøvern i næringslivet er meget sårbart. Det bygger på forhandlinger med industrien, og gir SFT lite å fare med i politisk motvind. Dersom vi hadde hatt et klarere regelverk ville ikke spillerommet i forhandlingene vært så stort.

Det er nødvendig å omdefinere hva som ligger i de nasjonale økonomiske interesser, så de ikke kommer i konflikt med internasjonale miljøspørsmål, mener Bergesen. Enkelte regjeringer prøver å gjennomføre dette, men den norske er ikke blant dem.

– Det er dessverre vanskelig å se det slik, og Norge er i hvert fall ikke noe foregangsland, sier Bergesen.

– Norsk vindkraft for dyr

Den første store undersøkelsen om vindkraft i Norge er nå gjennomført av Sør-Trøndelag Kraftselskap og Institutt for energiteknikk (IFE). Det er også laget en samlet plan for vindkraft i Sør-Trøndelag.

JON KNUT BERG

Det er laget et detaljert forprosjekt for en stor vindpark bestående av 49 turbiner hver på 400 kW. Vindparken er tenkt plassert på Titran på Frøya.

Energiproduksjonen er beregnet til å bli ca. 46 GWh per år. Investeringene ville blitt på 215 millioner kroner, mens driftsutgiftene er satt til 2,5 millioner kroner i året. Dette innebærer at prisen på vindkraften blir på 50 øre/kWh.

– I dagens kraftmarked blir dette for dyrt, sier Kjell O. Solberg ved IFE til N&M Bulletin.

Det finnes ingen konkrete planer om å bygge en vindpark i Norge. Studien er bare et regneeksempel.

Samlet plan

IFE har også utarbeidet en samlet plan for vindkraftutbygging i Sør-Trøndelag. Det er foretatt målinger på åtte ulike steder i fylket. Tilsammen er 72 prosjekter vurdert. All valgt teknologi er tilgjengelig kommersielt i dag.

Analysen viser at det er mulig å bygge ut ca. 1300 GWh per år til under 70 øre/kWh. Omlag 100 GWh per år av dette kan bygges ut til en energikostnad under 40 øre/kWh.

NNV blir ikke hørt

Naturvernforbundet reagerer kraftig på at forbundet ikke er med på listen over instanser som får uttale seg om en søknad fra selskapet RESIRK, som foreslår å fjerne miljøavgiften på engangsemballasje for drikkevarer. Miljøverndepartementet (MD) har imidlertid bedt flere berørte departementer, NHO og LO og andre om å uttale seg. Muntlig har NNV fått forbigåelsen begrunnet med at MD regner med å få inn uttalelser fra miljøorganisasjonene likevel.

– Naturvernforbundet beklager sterkt denne holdningen. Vi ser på dette som en omgåelse av forvaltningsloven, som pålegger myndighetene å la berørte parter uttale seg, skriver generalsekretær Dag Hareide i et brev til departementet.

Hydro gir opp å forøke PVC-produksjonen i Norge, og satser heller på nytt lokalkontor i Hong Kong, går det fram av en annonse i Dagbladet.

JOHAN JOHNSEN

RASET INDUSTRIOMRÅDE
SKIEN

TLF: 03-597459 FAX: 03-597082

Drivhuseffekten ubegripelig for Bush

President George Bush var helt uinteressert i de globale klimaforandringene, han skjønnte ikke sammenhengene og han snakket bare om drivhuseffekten når han trodde han kunne vinne stemmer på det.

GUNNAR BOLSTAD

Da Bush stilte som presidentkandidat i 1988 utarbeidet medarbeiderne hans et kompendium over ulike miljøproblemer. Mens han bladde fram og tilbake i heftet, festet blikket hans seg ved uttrykket «global oppvarming».

– Let's try this one, utbrøt den daværende visepresidenten. Slik ble George Bush en av de første politikerne med internasjonalt format som snakket høyt om drivhuseffekten.

Hvite hus-effekten

Denne, og en rekke andre oppsiktsvekkende episoder, er gjengitt i Washington Post, i en analyse som tar for seg hvordan George Bush forholdt seg, eller rettere sagt lot være å for-

holde seg, til de globale klimaendringene.

Under valgkampen i 1988 lovet Bush å bruke «the White House effect» for å bekjempe drivhuseffekten og lanserte også seg selv som «the environmental president». Da han flyttet inn i presidentboligen for-dunstet miljøengasjementet raskt. Washington Post har intervjuet over 20 av presidentens medarbeidere om dette temaet. Gjennom hele sin presidentperiode viste Bush seg å være totalt uinteressert i alle spørsmål omkring drivhuseffekten.

I stedet delegerte Bush alle avgjørelser omkring amerikanske tiltak og forhandlingsutspill til sin stabssjef, John H. Sununu, som slo i bordet med sin ingeniørutdannelse og overhodet ikke trodde på noen driv-

huseffekt. Sununu overkjørte både Bush-administrasjonens miljøfolk og politikere som utenriksminister James Baker og energiminister James D. Watkins, som begge hadde mer pragmatiske syn på spørsmålet.

Sununus temmelig flåkjemfede skepsis til drivhuseffekten slo kraftig tilbake. Reaksjoner i Kongressen førte til at USA var nødt til å gå inn for en rammekonvensjon om klima, som de fleste av presidentens topprådgivere egentlig var i mot.

Uforpliktende

Først da Sununu gikk av som stabssjef i desember 1991, greide Bush-administrasjonen å sy sammen et forhandlingsopplegg som gjorde det mulig å komme fram til enighet om en internasjonal klimakonvensjon, hvor svak den enn var.

Noen få dager før Rio-konferansen måtte Bush på nytt spørre sine rådgivere: – Si det en gang til, hva er det vi ikke kan gjøre som resten av verden ønsker at vi skal?

29. april kom den britiske miljøvernministeren Michael Howard til Washington for å utarbeide detaljene i et forslag som kunne aksepteres også av USA. Mål og tidsfrister ble erstattet med ikke-bindende og uspesifiserte målsetninger som kunne tolkes i flere retninger.

Deretter ble tekstforslaget presentert for Bush, som svarte: – Hvordan kan noen forvente at man skal forstå disse greiene?

Etter et kvarters tenkepause gikk Bush likevel med på forslaget.

Bush-administrasjonen har vært nøye med å understreke innenrikspolitisk at konvensjonen ikke truer amerikanske interesser. I et brev til den mektige lederen av energi- og handelskomiteen i Representantenes Hus, John D. Dingell, heter det: – Ingen av nøkkeltekstene i konvensjonen binder USA til spesifikke forpliktelser av noe slag.

G A V E A B O N N E M E N T

Natur & Miljø Bulletin kommer ut med ferskt miljøstoff hver 14. dag, og er en ypperlig julegave til en som liker å holde seg orientert på miljøfronten. Fyll ut kupongen eller ring (02) 71 55 20, og vi sender deg postgiro innbetalingskort.

Straks du har betalt, sender vi gavekort til mottakeren som fra den dato vil motta **Natur & Miljø Bulletin** resten av året + hele 1993!

Priser pr. år: Bedriftsabonnement kr 500,-
Ikke medlem kr 350,-
Medlem kr 180,-

Julegavepris: kr 180,- uansett kategori!

Giver:

Navn: _____

Adr.: _____

Postnr./sted: _____

Mottaker:

Navn: _____

Adr.: _____

Postnr./sted: _____

Kan sendes
ufrankert
i Norge.
Naturvern-
forbundet
betaler
portoen.

Svarsending

Avtale nr. 109 000/5Pb

**NATURVERN
FORBUNDET**

Grünerløkka postkontor
0505 Oslo